

*Готра Олена Броніславівна,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри психології, педагогіки та суспільних дисциплін;
Державний податковий університет*

ВАЖЛИВІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Пропонуючи стратегію розвитку України надзвичайно важливо враховувати її гуманітарний аспект. Сьогодні особливо актуальними є формування, розвиток та збереження української ідентичності.

Для подальшої дискусії визначимо, що сучасний стан історіографії показує зростання інтересу до проблематики національної ідентичності. Мета даного дослідження – розглянути важливість національної ідентичності в умовах повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України.

Поняття "національна ідентичність" визначається, як «широкий комплекс індивідуалізованих і неіндивідуалізованих міжособистісних зв'язків та істор. уявлень, який становить основу самоідентифікації окремих осіб та груп людей з певною нацією як самобутною спільнотою, що має свою історичну територію, мову, історичну пам'ять, культуру, міфи, традиції, об'єкти поклоніння, національну ідею» [1].

Таким чином національна ідентичність є усвідомлення людиною власної приналежності до певної нації і держави. В умовах російсько-української війни саме цей чинник став об'єднуючим фактором. Ця війна екзистенційна, ворог веде велику інформаційну боротьбу, використовуючи пропаганду. Національна ідентичність сприяє бути вільними, стійкими та сильнішими.

Досліджуючи термін зазначимо, що в Енциклопедії сучасної України виділено, що національна ідентичність представляє «ототожнення себе з національною спільнотою на основі стійкого емоційного зв'язку, що виникає у результаті сформованої системи уявлень щодо традицій, культури, мови, політики, а також прийняття групових норм і цінностей» [2]. Ключовим параметром національної ідентичності є національна свідомість. Відповідно, за змістом національна ідентичність : «сфера ідей, цінностей і смислів культури, сприйнятих й артикульованих більшістю громадян країни» [2]. Дана категорія має власні засади у формування індивідом своєї тотожності. Національна ідентичність формується в процесі низки чинників соціального, історичного та політичного характеру.

На нашу думку, національна ідентичність є надзвичайно важливою у розвитку держави в умовах війни. Найбільш важливою та всеосяжною в структурі колективних ідентичностей можна по праву вважати національну ідентичність. Оскільки, поруч з тим, що націоналізм як ідеологічний рух проник у кожен куточок світу, і сам світ поділений на «національні держави», держави, які претендують на те, щоб вважатися націями. Підтримувана постійним рухом

за національний суверенітет і демократію, національна ідентичність домінує всюди [3].

Цю думку підтверджує Д. Сладкий, який наголошує, що вагомим компонентом процесу становлення суспільного миру є питання співіснування національних та глобальних ідентичностей. Зрештою, міжнародна безпека значною мірою залежать від розуміння населенням необхідності існування тих чи інших держав та міждержавних утворень та власного місця в них [4, с. 110].

1 січня 2023 року набув чинності Закон України “Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності”. Кабінет міністрів України схвалив Стратегію утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року. Аналізуючи стратегію виділяємо, що «утвердження української національної та громадянської ідентичності громадян є одним із основних елементів формування здатності держави протистояти внутрішнім і зовнішнім безпековим загрозам, а отже, набуває особливого значення для сфери національної безпеки і оборони» [5].

Українська національна ідентичність представляє собою стійке усвідомлення особою належності до української нації як самобутньої спільноти, об'єднаної назвою, символами, географічним та етносоціальним походженням, історичною пам'яттю, комплексом духовно-культурних цінностей, зокрема українською мовою і народними традиціями [5].

Соціологічне дослідження у 2022 році, яке мало за мету проаналізувати громадянську ідентичність українців показало, що більшість опитаних вважає себе громадянами України – 94%, половина висловлюють свою приналежність до європейців, близько 30 % – ні, водночас, вважають себе “радянською людиною” майже 10 % [5].

Як наголошують дослідниці – науковці, не менш показовим прикладом у даному контексті, може стати досвід України, культурна єдність якої сформувалася історично на основі системи об'єктивних чинників – мови, історії, звичаїв, побуту, території, релігії тощо, які забезпечували внутрішню компліментарність групи, зумовлюючи водночас збіг культурної та національної ідентичності. Поміж тим, колізії суспільного розвитку та радянської політики у ХХ ст., а згодом і глобалізація істотно видозмінили культурну ідентичність українського суспільства. Першою і головною передумовою руйнування єдності національної і культурної ідентичностей стала русифікація, котра розколола історично сформовану єдність української культурної ідентичності [6].

На думку Світлани Бойко, ефективними шляхами формування національно-культурної та національної ідентичності в умовах російсько-української війни слід вважати: розвиток критичного мислення та доступ до правдивої інформації; поширення спілкування українською мовою; формування національної самосвідомості та свідомості; протистояння проявам національної меншовартості та генерування національної гідності; впровадження ефективних

соціально-економічних реформ; виховання молоді на базі національних цінностей тощо [7].

Отже, епоха постмодерну супроводжується новими викликами та завданнями, які потребують вирішення. Однак низка накопичених проблем загальносвітового масштабу в рамках даної епохи, конфліктів нового формату, де суб'єктом є ідентичність, особливо українська, вказує про кризу цивілізації, певний переломний рубіж в історії [8, с. 436-437].

Становлення національної, громадянської, релігійної та цивілізаційної ідентичностей здійснюється в процесі всього життя людини, починаючи зі сімейного виховання, загальної освіти як базової частини всієї системи безперервної освітньої діяльності, спрямованої на громадянську, політичну і культурну соціалізацію, формування наукового світогляду, демократичної і правової культури, суспільної активності в інтересах як самої особистості, так і суспільства. У процесі формування цивілізаційності загальноукраїнської та європейської ідентичностей пріоритетне значення має розвиток і утвердження цінностей людини, захист прав і свобод та створення комфортного середовища для її розвитку і повсякдення [8, с. 468].

Таким чином, українська національна ідентичність є одним з чинників стратегічного розвитку України. На підставі наукового аналізу розглянуто аспекти даної проблематики. Аналіз публікацій та опублікованих матеріалів засвідчили, що проблематика дуже цікава. Аналіз цієї теми сприятиме в пошуках способу протидії глобальним ризикам та зміцнюватиме значення України в глобалізованому світі. Водночас виявлено багато недостатньо вивчених питань у дослідженні даної теми. Наше завдання сьогодні сприяти промоції українського порядку денного у світі.

Список використаних джерел

1. Нагорна Л.П. Ідентичність національна. Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: В-во "Наукова думка", 2005. 672 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Identychnist_nacionalna
2. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-71062>
3. Сміт Ентоні Д. Національна ідентичність. Київ: Основи, 1994. 224 с.
4. Сладкий Д. Національна ідентичність як фактор національної та міжнародної безпеки. *Політичний менеджмент*. 2008. № 2(29). С. 110-119. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
5. Кривда Н., Сторожук С. Культурна ідентичність як основа колективної єдності. *International education journal of innovative technologies in social science*. 2018 4(8), VOL.2. С. 58-63.
6. Бойко С. Формування національної ідентичності української молоді в умовах російсько-української війни. *Українознавчий альманах*. 2022. № 30. С. 17-22.
7. Цивілізаційна ідентичність українства: історія і сучасність / авт. кол.:

О. Рафальський (керівник), Я. Калакура (науковий редактор), О. Калакура, М. Юрій. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. 512 с.

*Діденко Наталія Миколаївна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

АКТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна, що триває на території України з 2022 року, суттєво вплинула на всі аспекти суспільного життя, включаючи освіту. Заклади вищої освіти стикнулися з багатьма викликами, зокрема в організації освітнього процесу. Викладання української мови професійного спрямування в цих умовах зазнало значних змін, що зумовлено як потребою адаптації до нових реалій, так і стрімким розвитком дистанційних технологій. Крім того, в умовах війни зростає важливість української мови як засобу національної ідентичності, що впливає на підходи до її викладання. У статті розглядаються сучасні методи викладання української мови за професійним спрямуванням. Особлива увага приділяється впровадженню інтерактивних технологій, застосуванню ігрових методів і пристосуванню навчання до потреб сучасного ринку праці. Проаналізовано різні підходи, що спрямовані на розвиток не лише мовних, але й комунікативних та креативних навичок у здобувачів освіти, а також їх готовність до викликів реалій сьогодення.

З початком війни перед системою освіти України постало чимало викликів. *По-перше*, через масові переміщення населення та руйнування інфраструктури багато студентів опинилися у різних регіонах країни та за кордоном. Це суттєво вплинуло на доступ до традиційного освітнього процесу. *По-друге*, психологічний стан студентів і викладачів значно погіршився внаслідок постійного стресу та нестабільної ситуації. Також варто враховувати необхідність дистанційного навчання, яке стало основним засобом викладання. Проте воно супроводжується проблемами технічного забезпечення та нерівними умовами доступу до інтернетних ресурсів. В умовах війни ці аспекти особливо гостро впливають на якість освітнього процесу, що зумовлює потребу у перегляді традиційних підходів до викладання української мови за професійного спрямування. Сьогодні одним із ключових завдань освітнього процесу є не лише передача знань, але й підтримка студентів у їхньому особистісному розвитку та адаптації до нових умов. З огляду на це, особливого значення набувають такі підходи до викладання української мови за професійного спрямування: